

Nr 4

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1972: 1 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1972/73 till högre utbildning och forskning jämte motioner.

Centrala myndigheter m. m.

1. Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader. Universitetskanslersämbetet: Utredningar m. m. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1 bil. 10 framlagda förslag (punkterna E 1—E 2, s. 276—278 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader* ett förslagsanslag av 10 110 000 kr.,
2. till *Universitetskanslersämbetet: Utredningar m. m.* ett reservationsanslag av 1 575 000 kr.

2. Nämnden för socionomutbildning. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt E 4, s. 280—281) och hemställer

att riksdagen till *Nämnden för socionomutbildning* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 1 214 000 kr.

Universiteten m. m.

3. Vissa gemensamma frågor. Kungl. Maj:t har under rubriken Vissa gemensamma frågor (s. 282—296) behandlat vissa universitetsfrågor av allmän karaktär.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner:

1972: 243 av herr Molin (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en översyn av förvaltningsutbildningen i enlighet med vad i motionen anförts,

1972: 244 av herrar Petersson i Röstånga (fp) och Levin (fp) vari hemställs att riksdagen begär hos Kungl. Maj:t att i motionen föreslagen högskoleutbildning inrättas,

1972: 344 av herr Fiskesjö m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att utbyggnaden av den filosofiska fakulteten i Linköping och universitetsfilialerna i Karlstad, Växjö och Örebro skall ske i enlighet med den plan som angetts i universitetskanslersämbetets petita för budgetåret 1972/73,

1972: 501 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen anholder om sådan ändring av utbildningskungörelsen att lagstadgad rätt till utbildning tillförsäkras alla oberoende av ålder i syfte att öka arbetarklassens möjligheter till studier och utbildning på alla områden,

2. hos regeringen anholder om utredning om hur spekulationen på läromedelsmarknaden skall stoppas och om nya former för läromedel så att större valfrihet och kombinationsmöjligheter för skolarbetarna erhålles, vilket skulle underlätta kritiska studier,

1972: 702 av fru Sundberg m. fl. (m) i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att försöksverksamheten med decentraliserad universitetsutbildning i Växjö får omfatta också fysik och kemi fr. o. m. läsåret 1972/73,

1972: 1113 av herr Jonasson m. fl. (c) i vad avser hemställan att riksdagen beslutar hemställa hos Kungl. Maj:t

1. att i regleringsbrev för budgetåret 1972/73 avseende anslag till universiteten m. m. anvisa erforderliga medel för fakulteternas driftkostnad vid varje filial för sig,

2. att olika samhällsintressen ges representation i samarbetsnämnderna och att dessa formellt underställs respektive konsistorium,

1972: 1133 av herr Molin m. fl. (fp, c, m) vari hemställs att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att i de fall då en minskad studenttillströmning leder till besparingar på anslagen för avlöningar till lärarpersonal använda medel från detta anslag för inrättande av extra doktorandstipendier,

1972: 1141 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hemställer att läroanstalterna inom den högre utbildningen ges möjlighet att byta ut medel för undervisningstimmar mot resurser för inköp av tekniska undervisningshjälpmedel av den typ som läroanstalten finner bäst svarar mot utbildningens behov,

1972: 1151 av herr Pettersson i Lund m. fl. (s, c) vari hemställs att riksdagen uttalar

1. att Kungl. Maj:t som vägledning för den allmänna debatten snarast presenterar kostnadsberäkningar för olika samarbetsalternativ vid universitet och högskolor,

2. att frågan om nya samarbetsformer mellan olika grupper vid universitet och högskolor löses i samband med att ställning tas till samhällsrepresentanter i universitetens och högskolornas ledning,

3. att försöksverksamhet bör inledas med samhällsrepresentanter i universitets och högskolors lokala ledning.

Utskottet. En översyn av hela det eftergymnasiala utbildningssystemets omfattning och struktur pågår inom 1968 års utbildningsutredning (U 68). Under nästa budgetår väntas utredningen lägga fram sina huvudförslag bl. a. avseende den högre utbildningens dimensionering, lokalisering och organisation.

I det nu ifrågavarande avsnittet av statsrådsprotokollet behandlas en av universitetskanslersämbetet lämnad redovisning för erfarenheterna av 1969 års studieordning vid de filosofiska fakulteterna efter två år. Under den allmänna motionstiden har vissa motioner väckts angående ifrågavarande studieordning. Utskottet kommer att behandla detta ämne i ett senare betänkande och har även för avsikt att i andra sammanhang anmäla för riksdagen resultatet av sitt beredningsarbete avseende frågorna om utbildning av psykologer och om eventuellt anvisande av medel till studie- och yrkesvägledning utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

De senaste åren har antalet nyinskrivna vid universitet och högsolor, vilket ökade snabbt under hela 1960-talet, varit mindre än tidigare. Nedgången i tillströmningen av studerande hänför sig nästan helt till de filosofiska fakulteterna. Minskningen vid dessa fakulteter uppgår till närmare 25 procent jämfört med höstterminen 1970. Särskilt anmärkningsvärt är att andelen nyinskrivna vid matematisk-naturvetenskaplig fakultet av totalantalet nyinskrivna vid de fria fakulteterna, som under 1960-talet sjunkit från ca 30 procent till drygt 15 procent, visar en tendens att fortsätta att sjunka. Universitetskanslersämbetet har strukit under att det är en viktig uppgift att söka uppnå en bättre balans i de studerandes val av utbildningsalternativ. I sådant syfte har ämbetet lagt fram förslag bl. a. om fortsatt utbyggnad av universitetsfilialerna. Till denna fråga återkommer utskottet.

I enlighet med statsmakternas beslut år 1969 (prop. 1969: 137, SU 1969: 187, rskr 1969: 421) och år 1970 (prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309) tillkommer 50 utbildningsplatser för läkarutbildning och 60 platser för tandläkarutbildning i Stockholm nästa budgetår. Civilingenjörsutbildningen vid högskolenheten i Luleå kommer enligt statsmakternas beslut förra året (prop. 1971: 59, UbU 1971: 17, rskr 1971: 174) att öka med 50 nybörjarplatser nästa budgetår, samtidigt som motsvarande utbildning vid universitetet i Uppsala föreslås få ytterligare 30 nybörjarplatser. Dessutom föreslås utbildningskapaciteten inom socionomutbildningen öka med 90 intagningsplatser.

De nämnda kapacitetsökningarna utgör led i en strävan att förbättra balansen inom det eftergymnasiala utbildningssystemet. Föredragande statsrådet finner det angeläget att ytterligare åtgärder av detta slag vidtas i de fall det finns förutsättningar att till rimlig kostnad öka intagningskapaciteten vid spärrade utbildningsvägar. Detta bör kunna ske även under löpande budgetår. Sådana åtgärder kan, framhålls vidare

i statsrådsprotokollet, medföra högre kostnader än vad som i det följande tas upp under de förslagsvis betecknade avlöningsanslagen till lärarpersonal för budgetåret 1972/73. Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot att ifrågavarande åtgärder vidtas.

Den av 1965 års riksdag beslutade uppbyggnaden av universitetsfilialerna i Karlstad, Växjö och Örebro samt numera filosofiska fakulteten i Linköping har fortskridit så långt att utbildning inom de flesta centrala ämnesområdena inom humanistisk och samhällsvetenskaplig fakultet nu kommit till stånd. Frågor om ytterligare ämnesområden har under startperioden regelmässigt i förväg redovisats för riksdagen. Med hänsyn till att den första fasen i uppbyggnaden av filialerna var avslutad anförde föredragande statsrådet i propositionen 1970: 52 att Kungl. Maj:t i fortsättningen på samma sätt som beträffande moderuniversiteten borde efter förslag av universitetskanslersämbetet kunna besluta om tillkomsten av nya ämnesområden vid filialerna. Detta uttalande föranledde inte några erinringar från riksdagens sida.

Universitetskanslersämbetet har i sin anslagsframställning för budgetåret 1972/73 redovisat en plan för fortsatt utbyggnad av universitetsfilialerna i Örebro, Karlstad och Växjö samt av den filosofiska fakulteten vid högskolenheten i Linköping. Planen omfattar studiekurser inom såväl laborativa som icke-laborativa ämnesområden och avser budgetåren 1972/73—1975/76.

Med hänsyn till att U 68 nästa budgetår väntas lägga fram förslag rörande bl. a. dimensionering och lokalisering av den högre utbildningen har föredragande statsrådet förklarat sig inte vara beredd att nu ta ställning till universitetskanslersämbetets förslag om att studiekurser om 40 poäng i fysik respektive kemi och biologi skall få anordnas i Karlstad och Växjö. Föredraganden förklarar sig avse att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att studiekurser i matematisk statistik skall få anordnas i Karlstad och Växjö samt att studiekurser om högst 40 poäng i psykologi skall få anordnas i Linköping och Örebro.

Beträffande universitetskanslersämbetets förslag om studiekurser om 20 poäng i geovetenskap i Linköping och Örebro (1973/74), om 40 poäng i psykologi i Karlstad och Växjö (1973/74) och om 40 poäng i biologi i Örebro (1975/76) har några ställningstaganden inte redovisats i statsrådsprotokollet.

I motionen 1972: 344 har framställts yrkande av innebörd att riksdagen skall uttala sig för den av universitetskanslersämbetet föreslagna utbyggnaden även i de delar som inte biträtts av föredragande statsrådet, således bl. a. beträffande studiekurser i fysik och kemi i Karlstad och Växjö fr. o. m. budgetåret 1972/73. Vad beträffar sistnämnda ort har samma yrkande förts fram i motionen 1972: 702.

Utbyggnaden av den högre utbildningen fram till slutet av 1950-talet

ägde rum i huvudsak på de äldre universitets- och högskoleorterna. Där-
 efter har reformarbetet inriktats på att nå en ökad geografisk spridning,
 då möjligheterna för vuxna att delta i högre utbildning är i högre grad
 än för ungdomsgrupperna beroende av närhet till studieorten. Som en
 konsekvens av detta förhållande har reformarbetet inriktats på att få
 högre utbildning etablerad på nya orter; universitetet i Umeå, högskol-
 enheterna i Linköping och Luleå, universitetsfilialerna i Karlstad,
 Växjö och Örebro, gymnastik- och idrottshögskolan på sistnämnda ort,
 socialhögskolan i Östersund och bibliotekshögskolan i Borås. Bland
 andra åtgärder i samma syfte kan nämnas försöksverksamheten med
 systematiserad decentraliserad universitetsutbildning i Luleå, Sundsvall
 och Östersund. I detta sammanhang bör också erinras om den vidgning
 av utbildningsmöjligheterna som kommit till stånd genom yrkesinriktade
 kurser vid filosofisk fakultet och genom anordnande av s. k. kombina-
 tionsutbildningar på alla universitets- och filialorter.

Utskottet framhöll förra året att det är väsentligt att söka vidga
 ämnesuppsättningen vid filialerna. Det ankommer på Kungl. Maj:t att
 besluta om inrättande av studiekurser vid filosofisk fakultet. Som fram-
 går av det föregående kan sådana beslut väntas beträffande studiekurser
 i matematisk statistik i Karlstad och Växjö. Med erinran härom av-
 styrker utskottet motionerna 1972: 344 och 1972: 702 såvitt de avser
 att studiekurser om högst 40 poäng i kemi och fysik skall få anordnas
 fr. o. m. budgetåret 1972/73 i Växjö.

Vidare avstyrker utskottet motionen 1972: 344 i vad gäller att studie-
 kurser om högst 40 poäng i kemi och fysik skall få anordnas fr. o. m.
 budgetåret 1972/73 i Karlstad.

Yrkandet i motionen 1972: 344 avser även — såvitt nu är i fråga —
 ställningstagande till universitetskanslersämbetets utbyggnadsplan för
 nya studiekurser budgetåren 1973/74—1975/76. Utskottet delar föredra-
 gande statsrådets uppfattning att U 68:s förslag bör avvaktas och av-
 styrker därför motionen i denna del. Till denna motion återkommer
 utskottet — liksom till motionen 1972: 702 — beträffande medelsanvis-
 ningar i det följande under punkten 15 Decentraliserad universitetsut-
 bildning.

1969 års forskarutbildningsreform syftade till en väsent-
 lig förkortning av utbildningstiden och angav riktlinjer för en mer
 systematiserad och effektiviserad utbildningsorganisation. I fråga om
 rätten till utbildning innebar reformen samtidigt att givna resurser
 skulle utgöra dimensioneringsgrunden.

Kungl. Maj:t föreslår nu att resurserna för forskarutbildning vid de
 filosofiska fakulteterna förstärks med ca 5,1 milj. kr. Detta sker genom
 att forskarutbildningen tillförsäkras en undervisningsvolym som i princip

svarar mot tjänstgöringsskyldigheten för professorer, biträdande professorer, forskardocenter, docenter och forskarassistenter. Härigenom ökar förutsättningarna för uppdelning av befintliga undervisningsresurser mellan å en sidan grundläggande utbildning och å den andra forskarutbildning och forskning. Medlen under det hittillsvarande anslaget Särskilda åtgärder för forskarutbildning förs över till de skilda avlöningsanslagen. Universitetsautomatiken vid de filosofiska fakulteterna föreslås upphöra att gälla i fråga om forskarutbildning. En fortsatt ökning av antalet stipendier för forskarutbildning föreslås samtidigt. Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot vad föredragande statsrådet anfört och Kungl. Maj:t föreslagit.

Under avlöningsanslagen till de filosofiska fakulteterna har enligt statsrådsprotokollet beräknats, inom ramen för universitetsautomatiken, sammanlagt ca 138 milj. kr. för grundläggande utbildning. Behovet av lärarkrafter för utbildning vid de filosofiska fakulteterna har under senare år varit svårt att beräkna på förhand, främst på grund av stora variationer i tillströmningen av studerande. Föredragande statsrådet betonar att det med hänsyn härtill är angeläget att universitetskanslersämbetet iakttar stor återhållsamhet vid tilldelningen av lärarkrafter inom universitetsautomatiken.

I motionen 1972: 1133 erinras om att ett stort antal doktorander innehar tjänster som är avsedda för undervisning på lågstadiet — extra universitetslektorat, universitetsadjunktstjänster samt assistent- och amanuensstjänster. En minskad tillströmning av studerande och därmed begränsad lärarkrafttilldelning får som resultat att doktorander som endast har korttidsförordnande på sådana tjänster förlorar dessa och inte kan fullfölja sin forskarutbildning. Motionärerna önskar att Kungl. Maj:t medges rätt att för inrättande av extra doktorandstipendier ta i anspråk under fakulteternas avlöningsanslag anvisade men på grund av minskad studerandetillströmning inte erforderliga medel.

Vid de filosofiska fakulteterna grundar sig tilldelningen av lärarkrafter på antalet närvarande studerande. Vid tilldelningen av lärarkrafter för innevarande läsår utgick universitetskanslersämbetet från en prognos över antalet närvarande studerande som gjordes hösten 1970. Prognosen visade sig ligga för högt. Antalet närvarande studerande nästa läsår beräknas nu av universitetskanslersämbetet komma att bli i stort sett detsamma som innevarande läsår, vilket betyder att samtliga lärare inte kan få fortsatta förordnanden.

Utskottet har inhämtat att universitetskanslersämbetet uppmärksammat arbetsmarknadsstyrelsen på det förändrade behovet av ifrågasättande lärarkategorier och förutsätter att arbetsmarknadsstyrelsen i sedvanlig ordning vidtar av situationen betingade åtgärder. Ämbetet har också förhandsvarslat statens personalnämnd. Med anledning av mo-

tionen bör framhållas att utskottet är väl medvetet om att det i första hand beträffande innehavare av amanuens- och assistenttjänster på grund av konstruktionen av dessa tjänster tillkommer ett specifikt problem om de friställs. Innehavarna av dessa tjänster har en tjänstgörings-skyldighet som är så avvägd att viss del av tjänsterna är att betrakta som forskarstipendier. Indragning av tjänster som amanuens och assistent innebär sålunda en direkt reducering av resurserna för forskarutbildning. Utskottet anser sig kunna utgå från att universitetskanslers-ämbetet särskilt följer denna fråga och därvid överväger bästa möjliga lösning på ifrågavarande problem. Vid avtalsförhandlingarna i fjol gjordes en protokollsanteckning av innebörd att en arbetsgrupp skulle tillsättas för att kartlägga anställningsförhållandena för extra universitetslektorer, assistenter och amanuenser. Arbetsgruppen är numera tillsatt. Utskottet finner sig inte kunna tillstyrka yrkandet i motionen 1972: 1133 då konsekvenserna härav inte kunnat bedömas.

I detta sammanhang bör redovisas att Kungl. Maj:t enligt statsrådsprotokollet under budgetåret 1970/71 för visst fall medgivit att i stället för docenttjänst, som ej kunnat besättas på grund av tillfällig brist på kompetenta sökande, fått inrättas extra tjänst som forskarassistent. Då det är angeläget att tilldelade resurser för forskarutbildning och forskarhandledning utnyttjas effektivt, anser föredragande statsrådet att universitetskanslersämbetet bör kunna medge att konsistorium inom visst ämnesområde inrättar extra tjänst som forskarassistent i stället för docenttjänst, som tillfälligtvis inte kan besättas. Förordnande på sådan tjänst som forskarassistent skall få meddelas för högst ett år i sänder. Utskottet har inte funnit någon anledning till uttalande i anledning av vad sålunda anförts i statsrådsprotokollet.

Förslag som rör dispositionen av tilldelade medel förs vidare fram i motionen 1972: 1141, vilken tar upp ett yrkande som överensstämmer med av universitetskanslersämbetet framlagt förslag. År 1963 (jfr prop. 1963: 1 bil. 10 s. 326, SU 1963: 61, rskr 1963: 170) bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att, med hänsyn till behovet av utbytbarhet i vissa fall mellan assistentpersonal och teknisk och administrativ personal, inom oförändrad kostnadsram medge utbyte av undervisningstimmar mot medel för tekniska och administrativa hjälpkrafter. Tillkomsten av lärarbesparande eller lärarersättande tekniska hjälpmedel i undervisningen aktualiserar frågan om användning av avlöningsmedel för inköp av läromedel av dessa slag. Kostnaderna för pedagogiska hjälpmedel har hittills bestritts bl. a. från driftkostnadsanslagen. Föredragande statsrådet anser det angeläget att man tar till vara de möjligheter till rationaliseringsvinster de nya hjälpmedlen kan föra med sig och anför att Kungl. Maj:t bör — om inte riksdagen har någon erinran däremot — kunna medge att undervisningsresurser, som

anvisats från de förslagsvis betecknade avlöningsanslagen till lärarpersonal, används för inköp av lärarbesparande läromedel. Med hänsyn till bl. a. pågående utredningsarbete rörande programbudgetering inom högre utbildning och forskning föreslås medgivandena tills vidare begränsas till att avse videoband som produceras som ett led i försöksverksamheten med TV och radio i utbildningen.

Samtidigt härmed framhålls att en viss utbytbarhet bör kunna förekomma även i andra fall inom ramen för de resurser som ställts till läroanstalternas förfogande. Kungl. Maj:t bör kunna medge, efter prövning i varje särskilt fall, att medel som ställts till förfogande under avlöningsanslag får tas i anspråk för ändamål som annars bekostas från driftkostnadsanslag.

I motionen 1972: 1141 framhålls att det inte finns några bärande skäl för den föreslagna begränsningen i läroanstalternas beslutanderätt. Motionärerna önskar att universitetskanslersämbetets förslag skall genomföras helt ut.

Utskottet har funnit sig böra acceptera den av Kungl. Maj:t förordade begränsningen i läroanstalternas rätt att göra utbyten av ifrågavarande slag. Detta utskottets ställningstagande är i sina avgörande delar dikterat av att utskottet inte velat föregripa arbetet med programbudgetering. Utskottet avstyrker alltså yrkandet i motionen 1972: 1141.

Försöksverksamhet med nya former för samarbete mellan studerande, lärare och övrig personal vid universitet och högskolor inleddes våren 1969. Försöksverksamheten började på institutionsnivå men har successivt vidgats till samtliga förvaltningsnivåer inom universitetsväsendet.

Vid läroanstalterna inom universitetskanslersämbetets förvaltningsområde bedrivs försök med beslutande organ med varierande kompetens — institutionsstyrelser och institutionsnämnder — vid omkring 180 av sammanlagt ca 550 institutioner.

Försöksverksamhet i fråga om utbildningsnämnds sammansättning och arbetsformer pågår vid omkring 45 av de sammanlagt ca 60 utbildningsnämnderna.

Samtliga konsistorier har numera försöksvis utökats med företrädare för de studerande och de anställda.

Efter beslut av Kungl. Maj:t ingår försöksvis en företrädare för de studerandes intressen i universitetskanslersämbetets styrelse samt två företrädare för de studerandes och två för de anställdas intressen i var och en av de fem fakultetsberedningarna.

Beträffande institutions- och konsistorienivåerna samt universitetskanslersämbetet liksom i fråga om rektorsval har ämbetet i »Re-miss-PM II Nya samarbetsformer på universitetområdet» presenterat preliminära förslag till nya bestämmelser. Enligt promemorian är av-

sikten att universitetskanslersämbetet efter remissbehandling under våren 1972 skall ta ställning till utformningen av ämbetets slutliga förslag i de aktuella frågorna. Ändringar i universitetsstadgan m. m. beräknas i promemorian inte kunna träda i kraft förrän vid ingången av budgetåret 1973/74.

I motionen 1972: 1151 påpekas att den nuvarande försöksverksamheten avsett ett utökat studentinflytande. Frågan om universitetens ledning måste enligt motionärernas mening ses i ett större sammanhang. Den högre utbildningen är en allmän samhällsangelägenhet och i motionen anföras att starka skäl talar för att representanter för samhället, lämpligen från primär- och landstingskommunal nivå, ingår i universitetens lokala ledning. Motionärerna föreslår försöksverksamhet med samhällsrepresentanter i universitets och högskolors lokala ledning och att ställningstagandena till frågan om nya samarbetsformer får anstå tills försöken med samhällsrepresentanter kan utvärderas och leda till beslut. Sistnämnda delyrkande motiveras med att det måste te sig synnerligen tveksamt att bara för en kortare övergångsperiod införa så viktiga ändringar i universitetsstadgan som universitetskanslersämbetets remiss-PM II antyder. Slutligen har i motionen 1972: 1151 framställts yrkande att Kungl. Maj:t till vägledning för den allmänna debatten skall presentera kostnadsberäkningar för olika samarbetsalternativ vid universitet och högskolor.

Universitetskanslersämbetet har i sin anslagsframställning för nästa budgetår framhållit att avsevärda förstärkningar av institutionernas administrativa resurser liksom av universitetsorganisationens resurser för information och personalutbildning är av central betydelse för att ett generellt införande av nya samarbetsformer skall bli lyckosamt. Utskottet förväntar att en kostnadsanalys kommer att presenteras av universitetskanslersämbetet utan särskild åtgärd från riksdagens sida.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet — som således delar motionärernas uppfattning om vikten av att kostnadsaspekten tillräckligt observeras — att ifrågakvarande yrkande i motionen 1972: 1151 kan avslås.

U 68 utreder f. n. frågor om bl. a. den högre utbildningens organisation. Med erinran härom har universitetskanslersämbetet i remiss-PM II uttalat att i avvaktan på resultatet härav enligt ämbetets uppfattning endast sådana förändringar i förvaltningsformerna bör göras som bygger på försöksverksamheten och sålunda är att se som en vidareutveckling av formerna för samverkan mellan olika grupper inom läroanstalterna. Frågan om inslag av företrädare för allmänna intressen, yrkesliv etc. i universitetens styrelser bör, framhåller ämbetet vidare, behandlas i anslutning till U 68:s kommande förslag.

Som utskottet tidigare framfört kan U 68:s ifrågakvarande förslag väntas bli avlämnat under nästa budgetår. Detta förslag synes inte böra

föregripas. Frågan om eventuell försöksverksamhet med samhällsrepresentanter i universitets och högskolors lokala ledning bör därför lämpligen prövas i ett senare sammanhang. Med hänsyn därtill avstyrker utskottet det ifrågavarande yrkandet i motionen 1972: 1151, men vill samtidigt framhålla att det i princip ställer sig positivt till den i motionen aktualiserade tanken på samhällsrepresentation i universitets och högskolors ledning.

Såväl erfarenheterna från försöksverksamheten som diskussioner av skilda problem i universitetskanslersämbetets remiss-PM II pekar på angelägenheten av att beslut inte fattas som föregriper vad som kan bli statsmakternas ställningstaganden till U 68:s kommande förslag. Frågan om nya samarbetsformer vid universitet och högskolor är en del av ett större problemkomplex. Utskottet utgår från att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad härpå och ej beslutar om sådana reformer i nu berörda avseenden som kan betyda att U 68:s kommande förslag föregrips eller att genomförandet av reformer som framstår som påkallade på något längre sikt försvåras.

Yrkanden som gäller universitetsfilialernas organisatoriska ställning har förts fram i motionen 1972: 1113. Motionärerna räknar med att U 68:s förslag kommer att leda till att universitetsfilialernas organisatoriska situation väsentligt förbättras. Motionärerna anser det väl motiverat att vissa förändringar redan nu genomförs i syfte att skapa ett gott utgångsläge inför den förväntade organisatoriska reformen. Filialernas förvaltningar bör byggas ut successivt fr. o. m. budgetåret 1972/73 så att de kan fungera som fullständiga högskoleförvaltningar vid tidpunkten för genomförandet av U 68:s förslag. För ändamålet föreslås anvisande av 630 000 kr. Vidare föreslås för förstärkning av institutionernas administrativa resurser på filialorterna medelsanvisningar om tillsammans avrundat 800 000 kr. Samtliga för verksamheten vid respektive filial erforderliga medel önskar motionärerna få särskilt utmärkta och anvisade i regleringsbrev under respektive fakultetsanslag etc. Beträffande filialernas samarbetsorgan eller motsvarande yrkas slutligen i motionen 1972: 1113 att dessa skall kompletteras med samhällsrepresentanter och formellt ställas under konsistoriet vid respektive moderuniversitet.

Universitetskanslersämbetet har i remiss-PM II framhållit att önskemål om lokal beslutanderätt vid filialerna i viss utsträckning bör kunna tillgodoses genom delegeringar inom den reguljära organisationen. Utskottet utgår från att dessa möjligheter tillvaratas, då önskemålen om viss vidgad lokal beslutanderätt synes väl underbyggda. Utskottet är däremot inte berett att tillstyrka i motionen 1972: 1113 framförda förslag om ändrad organisation m. m., då denna fråga måste bedömas i sitt större sammanhang. Utskottet erinrar om att U 68:s för-

slag väntas bli avlämnade nästa budgetår. Hemställan i anledning av motionens yrkanden om vissa medelsanvisningar gör utskottet i det följande under respektive anslag. I detta sammanhang vill utskottet stryka under vad som i statsrådsprotokollet framhållits beträffande vikten av att konsistorierna särskilt beaktar behovet av medel för gemensamma ändamål vid universitetsfilialerna.

Ifrågavarande medel till olika gemensamma ändamål skall av konsistorierna avsättas av de driftkostnadsanslag som anvisas för verksamheten vid de olika fakulteterna. Med tillstyrkan av ett av universitetskanslersämbetet framlagt förslag hemställer Kungl. Maj:t att bl. a. medel för att täcka kostnader för sjukvård, reseersättningar, telegram, telefon, ersättning till arbetare vid de botaniska trädgårdarna i Uppsala och Lund samt renhållning och städning fr. o. m. nästa budgetår beräknas under driftkostnadsanslagen. Medel för dessa ändamål beräknas f. n. under anslaget Universiteten m. m.: Gemensamma driftkostnader. Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot den i statsrådsprotokollet föreslagna ändrade ordningen för anvisande av medel till ifrågavarande ändamål.

Beträffande fakulteternas driftkostnadsanslag innebär Kungl. Maj:ts i propositionen framförda förslag en sammanlagd medelsanvisning för nästa budgetår på i det närmaste 235 milj. kr. Utskottet har blivit uppmärksammat på att Kungl. Maj:ts förslag framför allt i vad avser de medicinska fakulteterna kan innebära svårigheter att fullfölja ålagda uppgifter. Utskottet är f. n. inte berett att förorda en i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag höjd medelsanvisning under driftkostnadsanslagen. Förändringar i studerandetillströmningen till de fria fakulteterna måste få konsekvenser även i vad gäller driftkostnadsanslagen. Utskottet förutsätter att man i höstens budgetarbete beaktar att driftkostnadsanslagen för budgetåret 1973/74 kan behöva anpassas med hänsyn till medelsbehov under budgetåret 1972/73. Utskottet föreslår att riksdagen ger detta till känna för Kungl. Maj:t.

I motionen 1972: 243 framhålls att två huvudkrav bör ställas på den offentliga förvaltningen. Dels skall den vara det instrument genom vilket de politiska besluten förverkligas, dels skall den verka på ett sådant sätt att den enskildes rättstrygghet säkerställs i frågor som handläggs av förvaltningsorganen. Motionären betonar att förfarandereglerna för förvaltningsmyndigheterna och utbildningen av förvaltningstjänstemän spelar en avgörande roll för uppfyllandet av de båda huvudkraven. I motionen behandlas den nuvarande förvaltningsutbildningen som enligt motionärens mening är helt otillfredsställande. Motionsyrkandet syftar till att en särskild utredning skall få i uppdrag att pröva om det är möjligt att avhjälpa nuvarande brister ge-

nom en samordning av befintlig förvaltningsutbildning eller om en speciell förvaltningshögskola bör inrättas.

Utskottet har i olika sammanhang haft anledning erinra om att ett av huvudmotiven för U 68:s tillkomst var behovet av en planering över de organisatoriska gränser som f. n. finns inom den eftergymnasiala utbildningen. I U 68:s arbete prövas möjligheten att dela in den eftergymnasiala utbildningen i sektorer efter bl. a. yrkesinriktning. Inom varje sektor tänks utbildningen organiserad på utbildningslinjer för skilda ändamål. U 68 har tillkallat två expertgrupper med uppgift att utarbeta konkreta förslag för ett par sektorer. Expertgruppen för sektorn för administrativa yrken skall främst behandla utbildning som i dag ges vid samhällsvetenskaplig och juridisk fakultet och vid socialhögskolornas förvaltningslinje.

Utskottet kan inte mot bakgrund av vad sålunda anförts förorda den av motionären yrkade särskilda översynen av förvaltningsutbildningen. Utskottet avstyrker alltså förevarande motionsyrkande.

Ett annat utbildningsalternativ förs fram i motionen 1972: 244. Med hänvisning till att svenskt näringsliv med stor sannolikhet har att räkna med en alltmer hårdnande konkurrens är det enligt motionärernas mening nära nog nödvändigt för det enskilda företaget att till sig knyta personal med adekvat utbildning i *i n t e r n a t i o n e l l m a r k n a d s f ö r i n g*. Nuvarande utbildningsmöjligheter finner motionärerna ej tillfyllest och man yrkar att en högskolelinje inrättas med tonvikt på teknik, språk och internationell marknadsföring.

Som motionärerna bl. a. erinrat om finns vid tekniska fakulteten i Linköping en linje för utbildning av ekonomingenjörer. Den 1 januari 1972 har inrättats en professur vid högskolenheten i Linköping i industriell marknadsföring. Professorn i ämnet skall svara för undervisning och forskning rörande marknadsföring av det industriella företags produkter. Undervisningen skall ge de studerande kännedom om och förståelse för företagets metoder och problem vid distribution och försäljning.

I detta sammanhang är vidare av intresse att universitetskanslersämbetet nyligen tillsatt en arbetsgrupp för att inom ämbetet medverka vid utredning angående internationalisering av universitetsutbildningen. Utredningen har till uppgift att analysera motiven och målen för en ökad internationalisering på den högre utbildningens område och framlägga därav föranledda förslag. Utredningen skall kartlägga olika avnämargrupperns behov, såväl kvantitativt som kvalitativt. Bland utbildningsbehov som skall beaktas nämns utbildningen för internationell eller annan utlandstjänst, t. ex. för svenskt näringsliv.

Inom universitetskanslersämbetet finns dessutom en särskild expertgrupp som har i uppdrag att utarbeta förslag till nya yrkesinriktade

studiekurser och att följa utvecklingen inom detta område. I expertgruppen ingår företrädare för arbetsmarknads- och näringslivsorganisationer, universiteten, berörda centrala myndigheter och de studerande. Expertgruppen har påbörjat studieplansarbete för en rad utbildningar som avses leda till arbetsmarknadssektorer där det potentiella behovet av arbetskraft med eftergymnasial utbildning redan nu kan bedömas vara stort och där efterfrågan på arbetskraft med sådan utbildning kan beräknas öka under de närmaste åren. Exempel på sådana områden är distributions- och servicesektorerna inom näringslivet samt verksamhet inom kommuner och landsting. Studiekurser bör sålunda kunna skapas för utbildning till verksamhet inom exempelvis hälso- och sjukvårdsadministration, kommunal ekonomi och planering, marknadsföring och konsumentfrågor, spedition och transportekonomi.

Då fråga uppkommer om införande av nya utbildningslinjer eller förändringar i utformningen av befintliga linjer måste givetvis U 68:s pågående arbete beaktas. Utskottet anser den i motionen angivna utbildningskombinationen intressant, men är för sin del inte berett ta ställning till motionärernas förslag om en ny utbildningslinje. Resultatet av pågående utredningsarbeten synes böra avvaktas. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1972: 244.

Utbildningspolitiken i vårt land har sedan länge varit inriktad på att alla barn och ungdomar skall ges samma reella möjlighet till utbildning oberoende av social, ekonomisk och geografisk bakgrund. Reformerna har resulterat i att antalet studerande från socialt och ekonomiskt mindre gynnade miljöer ökat kraftigt. Studiemöjligheterna för vuxna har successivt byggts ut. De studiesociala åtgärderna har fått en utjämnande effekt på rekryteringen till universitet och högskolor.

Med anledning av hemställan under 1 i motionen 1972: 501 vill utskottet framhålla att det inte varit möjligt att utröna vad som i motionen åsyftas med »utbildningskungörelsen». Med hänsyn härtill och då i motionens hemställan påstådda åldershinder är för utskottet obekanta avstyrker utskottet bifall till ifrågavarande motionsyrkande.

Med anledning av det i samma motion framställda yrkandet beträffande läromedelinrättas om att frågor om produktion och granskning av läroböcker och andra pedagogiska hjälpmedel utretts av läromedelsutredningen. Utredningen har nyligen avgett sitt slutbetänkande Samhällsinsatser på läromedelsområdet (SOU 1971: 91). De sakkunniga har ägnat frågor angående objektiviteten i läromedel stor uppmärksamhet och behandlat frågan om behovet av samhälleliga insatser i läromedelsproduktionen. Det synes lämpligt att prövningen av detta utredningsarbete får göras innan man tar upp till diskussion frågan om en ny utredning avseende ifrågavarande spörsmål. Förevarande yrkande i motionen 1972: 501 avstyrks.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionerna 1972: 344 och 1972: 702 i vad avser anordnande av studiekurser i kemi och fysik i Växjö,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 344 i vad avser anordnande av studiekurser i kemi och fysik i Karlstad,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 344 i vad avser anordnande av studiekurser i övrigt,
4. att riksdagen avslår motionen 1972: 1133 om doktorandstipendier,
5. att riksdagen avslår motionen 1972: 1141 om medelsdisposition,
6. att riksdagen avslår motionen 1972: 1151 i vad avser kostnadsberäkningar,
7. att riksdagen avslår motionen 1972: 1151 i vad avser samhällsrepresentanter i universitets och högskolors lokala ledning,
8. att riksdagen avslår motionen 1972: 1151 i vad avser nya samarbetsformer,
9. att riksdagen avslår motionen 1972: 1113 i vad avser universitetsfilialernas förvaltningar,
10. att riksdagen avslår motionen 1972: 1113 i vad avser institutionerna vid universitetsfilialerna,
11. att riksdagen avslår motionen 1972: 1113 i vad avser särskilda medelsanvisningar till universitetsfilialerna,
12. att riksdagen avslår motionen 1972: 1113 i vad avser samhällsrepresentanter i universitetsfilialernas lokala ledning,
13. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför beträffande driftkostnadsanslagen,
14. att riksdagen avslår motionen 1972: 243 om förvaltningsutbildning,
15. att riksdagen avslår motionen 1972: 244 om marknadsföring,
16. att riksdagen avslår motionen 1972: 501 i vad avser hemstäl-lan under 1 i motionen,
17. att riksdagen avslår motionen 1972: 501 i vad avser läromedel.

4. Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 5—E 6, s. 296—300) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra benämningar av professurer i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
2. till Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 73 440 000 kr.,
3. till Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 16 500 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner:

1972: 192 av herr Lundberg m. fl. (s, c, fp, m) vari hemställs att riks-

dagen beslutar att vid Stockholms universitet från den 1 juli 1972 inrätta en professur i japanologi, särskilt modern japanska,

1972: 242 av herr Källstad (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder att grundkurs AB 1, 40 poäng, i ämnet religionskunskap får anordnas vid humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet fr. o. m. läsåret 1972/73,

1972: 505 av herr Lundberg m. fl. (s, c, fp, m) vari hemställs att riksdagen beslutar att vid Uppsala universitet från den 1 juli 1972 inrätta en professur i ämnet estetik med docenten Teddy Brunius som förste innehavare,

1972: 513 av herr Turesson m. fl. (m, fp) vari hemställs

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t föreslår att en personlig professur i »Byggnadskultur och bebyggelsemiljö med undervisning i vård och restaurering» med tillhörande institution inrättas vid Stockholms universitets humanistiska fakultet,

2. att arkitekten fil. lic. Börje Blomé kallas till sagda professur,

3. att en utredning föranstaltas om inrättande av universitetslektorat i »Byggnadskultur och bebyggelsemiljö med undervisning i vård och restaurering» vid universiteten och de tekniska högskolorna,

1972: 1113 av herr Jonasson m. fl. (c) i vad avser hemställa att riksdagen beslutar att till Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal anvisa ett förslagsanslag av 73 674 000 kr., vilket är en förhöjning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 234 000 kr.,

1972: 1175 av herr Öhvald m. fl. (fp, c, m, vpk) vari hemställs att riksdagen beslutar att vid Umeå universitet fr. o. m. den 1 juli 1972 inrätta en professur i samiska språket och kulturen.

Utskottet. Enligt statsmakternas beslut år 1971 skall vid universitetet i Umeå inrättas en professur i historia den 1 juli 1972. I statsverkspropositionen beräknas nu medel för denna tjänst. Förslag om inrättande nästa budgetår av ytterligare professorstjänster vid humanistisk fakultet har inte biträttats av Kungl. Maj:t. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att föredragande statsrådet förordnat att en extra ordinarie professur i språklig databehandling, personlig för docenten vid universitetet i Göteborg Sture Allén, inrättas den 1 juli 1972 vid humanistiska forskningsrådet.

Universitetskanslersämbetet har i sina petita åter fört fram förslag om inrättande vid Uppsala universitet av en professur i estetik. I motionen 1972: 505 yrkas att riksdagen i enlighet med ämbetets förslag skall besluta inrätta en sådan tjänst den 1 juli 1972. Till förste innehavare av professuren föreslås docenten, ordinarie universitetslektorn, Teddy Brunius.

Utskottet hade föregående år att ta ställning till motsvarande motionsyrkande. Utskottet redogjorde då för vissa av Kungl. Maj:t fattade beslut som syftade till att göra det möjligt att bedriva forskarutbildning inom ämnesområdet estetik i Uppsala. I anledning av det nu förevarande motionsyrkandet får utskottet hänvisa till nämnda redogörelse (UbU 1971: 3, s. 11) och erinra om att utskottet förra året var av den uppfattningen att erfarenheterna av tillämpningen av nyss berörda beslut borde redovisas innan slutlig ställning togs till frågan om en professur i estetik. Enligt utskottets mening torde det ännu vara för tidigt att mera bestämt uttala sig om hur den nu gällande ordningen för forskarutbildning i estetik kommer att fungera. Med hänsyn bl. a. härtill avstyrker utskottet bifall till motionen 1972: 505.

I motionen 1972: 192 hemställs — i överensstämmelse med vad universitetskanslersämbetet föreslagit — att en professur i japanologi, särskilt modern japanska, inrättas vid Stockholms universitet den 1 juli 1972. Såsom motionärerna påpekar uttalade sig utbildningsutskottet förra året mycket positivt i fråga om inrättande av denna professorstjänst. Utskottet finner det alltjämt angeläget att en professur i japanologi inrättas snarast möjligt men anser sig inte kunna tillstyrka att medel nu beräknas för ifrågavarande tjänst. Utskottet har vid detta sitt ställningstagande särskilt beaktat att önskemål om inrättande av nya högre tjänster kunnat tillgodoses endast i mycket begränsad omfattning vid den restriktiva prövningen av förslagen om anslagshöjningar till högre utbildning och forskning.

Frågan om resurser för utbildning och forskning i ämnet byggnadskulturvård behandlades av utbildningsutskottet vid föregående års riksdag. Såsom utskottet då angav hade näraliggande frågor upptagits i en skrivelse till Kungl. Maj:t från 1970 års kyrkomöte. Utskottet har erfarit att skrivelsen efter remissbehandling överlämnats till riksantikvarieämbetet för den åtgärd till vilken ämbetet kan finna anledning. Utskottet kan således konstatera att frågor rörande forskning och utbildning på de byggnadskulturvårdande och restaureringstekniska områdena är föremål för överväganden. Med anledning härav anser sig utskottet inte kunna förorda att riksdagen nu vidtar de åtgärder som föreslås i motionen 1972: 513.

Uppbyggnaden av en humanistisk fakultet i Umeå påbörjades enligt statsmakternas beslut budgetåret 1968/69. Från och med budgetåret 1972/73 kommer åtta professurer inom humanistiska ämnesområden att finnas vid denna fakultet. Beslut har vidare fattats om inrättande fram t. o. m. budgetåret 1974/75 av två professurer, nämligen i finska samt i nordisk och jämförande fornkunskap.

I motionen 1972: 1175 föreslås att en professur i samiska språket och kulturen inrättas vid Umeå universitet den 1 juli 1972. Motsvarande motionsyrkande avslogs av 1970 års riksdag. Statsutskottet

hade därvid motiverat sitt avstyrkande med att utredning pågick om möjligheterna att upprätta ett nordiskt institut för studier i samiska kulturen och språket.

Samiska kulturfrågor uppmärksammas f. n. i olika sammanhang. Det nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och rennärlingsfrågor har sålunda i anledning av en rekommendation av Nordiska rådet utrett frågan om upprättande av ett nordiskt sameinstitut i Tromsö och lagt fram förslag i ämnet till regeringarna i Sverige, Norge och Finland. 'Ett icke lokaliserat institut' föreslås bli inrättat med betydelsefulla uppgifter inom forskningen, utbildningen och folkbildningen liksom på det allmänkulturella området i de tre länderna. Efter remissbehandling har ett något överarbetat förslag lagts fram från norsk sida. Detta avses efter skyndsam nationell behandling — varvid för Sveriges vidkommande yttrande inhämtas från sameutredningen — bli behandlat i Nordiska ministerrådet.

Sameutredningen tillsattes år 1970 för att utreda frågan om åtgärder till stöd för samernas språk och kultur. I direktiven till denna utredning anfördes att de kulturella insatser som redan gjorts eller förbereds för att stödja samerna är betydelsefulla men inte tillräckliga. Det framhålls vidare att utbildningsfrågorna är grundläggande för samernas möjligheter att med bibehållande av sin särart göra aktiva insatser i det svenska samhället. De sakkunniga skall enligt direktiven särskilt undersöka samernas möjligheter att utnyttja samhällets yrkesutbildning, omskolning och vuxenutbildning. Frågan om utbildning av lärare i samiska språket bör också uppmärksammas. I detta sammanhang har utredningen att pröva om resurser kan skapas vid universitetet i Umeå för eftergymnasial utbildning i samiska språket och kulturen. Vidare bör nämnas att Nordiska rådet vid sin senaste session antog en rekommendation om stöd till samerna (Rek. 5/1972) syftande till att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp.

Enligt utskottets mening har i motionen 1972: 1175 anförts goda skäl för en fast etablerad utbildnings- och forskningsorganisation inom ämnesområdet samiska språket och kulturen. Utskottet har med den kortfattade redovisningen av vissa pågående utredningsarbeten m. m. önskat visa att i motionen upptagna spörsmål redan är föremål för prövning. Övervägande skäl talar därför enligt utskottets mening för att riksdagen inte nu tar ställning till den i motionen föreslagna professuren, varför utskottet avstyrker yrkandet härom.

Studiekurs om 40 poäng i religionskunskap för grundläggande utbildning vid filosofisk fakultet anordnas vid universiteten i Uppsala och Lund. I motionen 1972: 242 anfördes att ett stort antal studerande vid Göteborgs universitet har uttalat önskemål att studera detta ämne. Enligt motionärens mening är det inte rimligt att studerande för att kunna följa vissa utbildningslinjer antingen måste byta studieort el-

ler hänvisas till kostnadskrävande universitetscirklar inom den fria folkbildningsverksamheten. I motionen föreslås att riksdagen begär att den aktuella studiekursen får anordnas vid Göteborgs universitet fr. o. m. nästa läsår.

Förevarande fråga har prövats av Kungl. Maj:t som vid två tillfällen — senast i december 1971 — lämnat ansökan om studiekurser i religionskunskap vid humanistiska fakulteten i Göteborg utan bifall. Utbildningsutskottet anser sig inte ha underlag för ett annat ställningstagande än det av Kungl. Maj:t gjorda och avstyrker därför motionen 1972: 242.

Med erinran om vad utskottet i det föregående under punkten 3 Vis-a-gemensamma frågor anfört i anledning av motionen 1972: 1113 avstyrker utskottet motionen såvitt nu är i fråga.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1972: 505 om inrättande den 1 juli 1972 av en professur i estetik,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 192 om inrättande den 1 juli 1972 av en professur i japanologi, särskilt modern japanska,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 1175 om inrättande den 1 juli 1972 av en professur i samiska språket och kulturen,
4. att riksdagen avslår motionen 1972: 242 om religionskunskap vid Göteborgs universitet,
5. att riksdagen avslår motionen 1972: 1113 om universitetsfilialerna såvitt nu är i fråga,
6. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att ändra benämningar av professorer i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
7. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1972: 505, 1972: 192, 1972: 1175 och 1972: 1113, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 73 440 000 kr.,
8. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1972: 505, 1972: 192 och 1972: 1175, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 16 500 000 kr.,
9. att riksdagen avslår motionen 1972: 513 om utbildning och forskning i byggnadskultur m. m.

5. Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal. Teologiska fakulteterna: Driftkostnader. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna E 7—E 8, s. 300—301) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal* ett förslagsanslag av 3 891 000 kr.,
2. till *Teologiska fakulteterna: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 930 000 kr.

6. Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal. Juridiska fakulteterna: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 9—E 10, s. 302—303) föreslagit riksdagen att

1. till Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 10 649 000 kr.,
2. till Juridiska fakulteterna: Driftkostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 1 910 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner:

1972: 1127 av herr Lundberg (s) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att grundläggande utbildning för juris kandidatexamen skall omfatta socialrätt antingen som särskilt examensämne eller som komplement till annat examensämne,

1972: 1150 av herrar Petersson i Gäddvik (m) och Nilsson i Agnäs (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär inrättande av en professur i socialrätt,

1972: 1153 av herr Regnéll m. fl. (m, c, fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att vid Lunds universitets juridiska fakultet inrätta en professur i ämnet socialrätt fr. o. m. budgetåret 1972/73.

Utskottet har i det föregående erinrat om att inom U 68 pågår utredningsarbete angående juristutbildningen. Vad gäller denna utbildning kan förslag från utredningen förväntas bl. a. i fråga om vilka ämnen som bör ingå i utbildningen.

I anledning av den vid fjolårets riksdag väckta motionen 1971: 893 om inrättande av en professur i socialrätt förklarade sig utskottet vara ense med motionärerna om den socialrättsliga forskningens betydelse både för utbildningen av jurister och socionomer samt för de lagstiftande och rättstillämpande myndigheterna.

Utskottet vill i anledning av motionerna 1972: 1127, 1972: 1150 och 1972: 1153 upprepa denna sin uppfattning men är med hänsyn till pågående utredningsarbete inte berett tillstyrka i motionerna framställda yrkanden.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1972: 1153 i vad den avser inrättande den 1 juli 1972 av en professur i ämnet socialrätt,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972: 1153 såvitt nu är i fråga till *Juridiska*

fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 10 649 000 kr.,

3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972: 1153 såvitt nu är i fråga till *Juridiska fakulteterna: Driftkostnader* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 1 910 000 kr.,
4. att riksdagen avslår motionen 1972: 1127 om införande av ämnet socialrätt i juristutbildningen,
5. att riksdagen avslår motionen 1972: 1150 om inrättande av en professur i socialrätt.

7. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 11—E 12, s. 304—307) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en professur i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
2. bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra benämningar av professurer i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
3. till Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 96 141 000 kr.,
4. till Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 19 900 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner:

1972: 701 av fru Sundberg m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär beslut om inrättande av en professur i tillämpad psykologi vid Lunds universitet under budgetåret 1973/74,

1972: 706 av herr Åsling (c) och herr förste vice talmannen Bengtson (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning och förslag om att vid något av universiteten i Uppsala eller Stockholm en lärostol i Kooperation inrättas, i första hand en professur och i andra hand åtminstone ett lektorat,

1972: 1113 av herr Jonasson m. fl. (c) i vad avser hemställan att riksdagen beslutar att till Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal anvisa ett förslagsanslag av 96 544 000 kr., vilket är en förhöjning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 403 000 kr.

Utskottet. Ämnesområdet psykologi är i fråga om antalet studerande inom forskarutbildning det klart största vid samhällsvetenskaplig fakultet. Universitetskanslersämbetet har i sin anslagsframställning för budgetåret 1972/73 deklarerat att ämbetet anser det uppenbart att nu tillgängliga resurser för handledning vid institutionerna inte tillnärmelsevis motsvarar det faktiska behovet. Detta framgår, förklarar ämbetet, bl. a.

av att utbildningsnämnderna i flera fall beslutat att begränsa antagningen till forskarutbildningen inom ämnesområdet psykologi.

Organisationen inom området i fråga har under senare år byggts ut genom att högre tjänster i eller med inriktning på tillämpad psykologi inrättats vid universiteten i Uppsala, Göteborg och Stockholm. Universitetskanslersämbetet har föreslagit att en professur i tillämpad psykologi inrättas vid universitetet i Lund den 1 juli 1972. Med hänvisning bl. a. härtill föreslås i motionen 1972: 701 att riksdagen begär inrättande av en sådan tjänst under budgetåret 1973/74. I motionen lämnas en redogörelse för läget vad gäller relationen mellan antalet studerande i forskarutbildning och psykologexamensutbildning och antalet högre tjänster vid den psykologiska institutionen i Lund.

Utskottet har funnit behovet av den föreslagna professuren väl motiverat. Det torde vara obestriddligt att en avsevärd del av de medel som i statsrådsprotokollet beräknas för forskarutbildning inom samhällsvetenskaplig fakultet, och som motsvarar vad som innevarande budgetår anvisats bl. a. under anslaget Särskilda åtgärder för forskarutbildning, kommer att tas i anspråk för det psykologiska ämnesområdet. Enligt utskottets mening är det emellertid angeläget att få till stånd en större fasthet och kontinuitet i handledningsresurserna. Utskottet finner det därför önskvärt att ytterligare fasta forskartjänster inrättas så snart möjligheter härför föreligger men vill dock inte förorda att riksdagen binder sig för att den nu aktuella tjänsten skall inrättas budgetåret 1973/74. Yrkandet i motionen 1972: 701 avstyrks därför.

Vid 1970 års riksdag framfördes motioner om kooperationen som undervisningsämne i den högre undervisningen. I de olika remissyttrandena över motionerna betonades att det otvivelaktigt fanns ett stort intresse och behov av ökad undervisning och forskning om kooperationen. Samtidigt framhölls emellertid att den kooperativa verksamheten rymmer många olika aspekter och berör ett flertal ämnen som exempelvis nationalekonomi, företagsekonomi, ekonomisk historia och sociologi. Undervisning och forskning inom kooperationen kommer att innebära dels ett tvärvetenskapligt samarbete, dels en specialisering inom ett antal akademiska ämnen, ansåg statsutskottet, som avstyrkte de då aktuella motionerna.

Med anledning av yrkandet i motionen 1972: 706 om utredning rörande forsknings- och utbildningsresurser i kooperation får utbildningsutskottet erinra om att statsutskottet i nämnda utlåtande förutsatte att universitetskanslersämbetet samt berörda universitets- och högskolemyndigheter skulle beakta möjligheterna att främja utvecklingen inom detta ämnesområde. Utbildningsutskottet räknar med att så sker och finner det angeläget att initiativ tas och förslag framkommer som syftar till en sådan utveckling. Utskottet finner det inte erforderligt att riks-

dagen begär den i motionen åsyftade utredningen och avstyrker därför ifrågavarande motionsyrkande.

Med erinran om vad utskottet i det föregående under punkten 3 Vissa gemensamma frågor anfört i anledning av motionen 1972: 1113 avstyrker utskottet denna motion såvitt nu är i fråga.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en professur i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att ändra benämningar av professurer i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972: 1113 såvitt nu är i fråga till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 96 141 000 kr.,
4. att riksdagen till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 19 900 000 kr.,
5. att riksdagen avslår motionen 1972: 701 om inrättande av en professur i tillämpad psykologi,
6. att riksdagen avslår motionen 1972: 706 om inrättande av en professur i Kooperation m. m.

8. Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 13—E 14, s. 308—316) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta professurer i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
2. bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra benämningen av en professur i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
3. till Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 104 840 000 kr.,
4. till Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner:

1972: 132 av herr Lundberg (s) vari hemställs att riksdagen beslutar att vid Uppsala universitet från den 1 juli 1972 inrätta en professur i barnkirurgi och att till förste innehavare av tjänsten utse överläkaren vid Akademiska sjukhuset Gunnar Grotte,

1972: 191 av herr Källstad m. fl. (fp, c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om ett program för en stegvis utbyggnad av

åldringsforskningen på både det geriatriska och det gerontologiska området,

1972: 497 av herr Berndtson i Linköping (vpk) vari hemställs att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vid högskolenheten i Linköping inrätta

1. den 1 juli 1972 en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin, samt anvisar härför erforderliga medel,
2. den 1 juli 1973 en professur i hygien, särskilt yrkeshygien,

1972: 688 av fru Håvik m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen beslutar om inrättande vid Göteborgs universitet från och med budgetåret 1972/73 av en professur i klinisk virologi med docent Erik Lycke som förste innehavare,

1972: 691 av herr Nordstrandh m. fl. (m, s, c, fp, vpk) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om inrättande av en personlig professur i audiologi vid Göteborgs universitet för docent Gunnar Lidén,

1972: 1091 av herr Bergman m. fl. (s, c, fp, m) vari hemställs

1. att riksdagen i första hand beslutar om inrättande vid Göteborgs universitet från och med budgetåret 1972/73 av en personlig professur i långvårdsmedicin, alternativt geriatrik, för docenten Alvar Svanborg,
2. att riksdagen i andra hand som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att forskningsresultaten inom det geriatriska och gerontologiska området bör snarast utvärderas så att underlag finns för beslut om ytterligare insatser vid senast 1973 års riksdag,

1972: 1101 av herr Gustavsson i Ängelholm m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i utbildningen av sjukgymnaster som i motionen åsyftas.

Utskottet. Enligt av statsmakterna tidigare fattade beslut skall budgetåret 1972/73 inrättas sammanlagt tio professurer i medicinska ämnen — sju vid karolinska institutet och tre vid högskolenheten i Linköping. I statsverkspropositionen föreslås därjämte att vid universitetet i Lund skall den 1 juli 1972 inrättas en professur i medicin, särskilt öppen hälso- och sjukvård samt en personlig extra ordinarie professur i tumörimmunologi. Vidare förordar föredragande statsrådet att en personlig professur i medicin, särskilt lungmedicin vid samma tidpunkt inrättas vid universitetet i Uppsala. Samtidigt skall en befintlig biträdande professur i samma ämne vakantsättas. I motioner till årets riksdag föreslås inrättande av ytterligare ett antal professorstjänster.

Med anledning av yrkandet i motionen 1972: 132 om inrättande vid

Uppsala universitet av en professur i barnkirurgi med överläkaren vid Akademiska sjukhuset i Uppsala Gunnar Grotte som förste innehavare får utskottet anföra följande.

Utskottet föreslog vid sin behandling av motsvarande motionsyrkande förra året att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära att universitetskanslersämbetet gavs i uppdrag att utreda frågan hur förbättrade forsknings- och utbildningsresurser inom det barnkirurgiska området borde tillskapas. Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets förslag. Utskottet har nu inhämtat att ämbetet uppdragit åt fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci att utreda frågan hur förbättrade förutsättningar för utbildning och forskning inom det barnkirurgiska området bör skapas. Enligt vad utskottet erfarit arbetar en särskild grupp inom fakultetsberedningen med denna fråga. Gruppen har inlett sitt arbete med att göra en kartläggning av resurserna och verksamheten vid de barnkirurgiska klinikerna i landet. Med hänsyn till pågående utredningsarbete avstyrker utskottet motionen 1972: 132.

I motionen 1972: 497 föreslås inrättande vid högskolenheten i Linköping den 1 juli 1972 av en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin samt den 1 juli 1973 av en professur i hygien, särskilt yrkeshygien. Motsvarande förslag har framförts av universitetskanslersämbetet i ämbetets tre senaste anslagsframställningar men har inte biträttits av Kungl. Maj:t. I statsrådsprotokollet erinras om att 1971 års riksdag beslutat att en blivande filial till nuvarande arbetsmedicinska institutet skall förläggas till Umeå. Föredragande statsrådet anser därför att en uppbyggnad av resurser för högre utbildning och forskning inom det yrkesmedicinska området i första hand bör ske i Umeå och verksamheten där konsolideras innan en uppbyggnad sker på andra håll.

Enligt utskottets mening är en uppbyggnad av utbildnings- och forskningsresurser inom den yrkesmedicinska sektorn angelägen. Utskottet delar universitetskanslersämbetets uppfattning att det är önskvärt att detta område ges en fast etablerad organisation även på universitetssidan. Med hänsyn till vad föredragande statsrådet yttrat i årets statsverksproposition är utskottet dock inte berett tillstyrka förslagen om de båda tjänsterna vid högskolenheten i Linköping. Utskottet vill emellertid framhålla att klarhet snarast möjligt bör skapas om dels inriktningen och omfattningen av verksamheten vid den planerade filialen i Umeå dels tidpunkten för verksamhetens igångsättande och samordningen med universitetet i Umeå, då utskottet finner det vara av vikt att universitetsmyndigheterna får en fast grund för fortsatt planeringsarbete inom den aktuella sektorn.

Betydelsen av virologisk grundforskning och tillämpad virologi är väl dokumenterad, framhålls i motionen 1972: 688. I denna motion yrkas på inrättande av en professur i klinisk virologi vid Göteborgs

universitet. Till förste innehavare av tjänsten föreslås överläkaren vid virologiska avdelningen vid Göteborgs stads laboratorium, docenten Erik Lycke. I motionen framhålls att Göteborgs universitet sedan 1958 äskat en lärartjänst för ämnet virologi, alternativt klinisk virologi, och att svårigheterna att utan statlig lärartjänst bedriva virologisk forskning och undervisning efter hand blivit alltmer accentuerade och vållar avsevärda problem.

Utskottet har förståelse för de synpunkter som framförs i motionen men anser dem inte utgöra tillräckliga skäl för utskottet att — med avvikelse från Kungl. Maj:ts och universitetskanslersämbetets restriktiva linje — tillstyrka motionen.

I motionen 1972: 691 upprepas ett vid förra årets riksdag framställt yrkande om inrättande av en professur i a u d i o l o g i; i årets motion med den förändringen att tjänsten föreslås vara personlig för docenten Gunnar Lidén, som är överläkare vid audiologiska avdelningen, öronkliniken, vid Sahlgrenska sjukhuset. Det framgår av motionen att forskningen vid audiologiska avdelningen har stor bredd och är starkt inriktad på att åstadkomma praktisk hjälp åt hörselskadade. Rehabilitering av gravt hörselskadade barn anges vara ett område som stått i förgrunden för Lidéns intresse.

Det kan enligt utskottets mening inte råda delade meningar om behovet av den verksamhet som under Lidéns ledning bedrivs vid Sahlgrenska sjukhuset. Utskottet har emellertid inte funnit vad som anförs i motionen utgöra tillräckligt underlag för ett ställningstagande till frågan om en fast tjänst för utbildning och forskning bör inrättas vid universitetet. Med anledning härav och med hänvisning till vad utskottet anförde förra året (UbU 1971: 3, s. 20—21) avstyrker utskottet bifall till motionen 1972: 691.

Frågan om förstärkning av resurserna inom geriatriken har upprepade gånger behandlats av riksdagen. En första professur i ämnet inrättades vid universitetet i Uppsala från och med budgetåret 1966/67, men därefter framförda förslag till utbyggnad av forsknings- och utbildningsorganisationen i ämnet har inte vunnit bifall. I anledning av motioner till 1969 års riksdag om ökad satsning på åldringsforskningen uttalade statsutskottet (SU 1969: 46, s. 15) — som förklarade sig dela motionärernas uppfattning om önskvärdheten av ökade forskningsresurser inom området — att utskottet räknade med att förslag i frågan skulle komma att föreläggas riksdagen om och i den mån personella och ekonomiska resurser för en utbyggnad ansågs föreligga. Detta uttalande gav riksdagen till känna för Kungl. Maj:t. Vid förra årets riksdag underströk utbildningsutskottet betydelsen av att resultaten av den hittillsvarande verksamheten inom det ifrågavarande forskningsområdet snarast utvärderas så att statsmakterna och utbildningsmyndigheterna får bättre grundval för den fortsatta planeringen. Detta önskemål från utskottets

sida bör ses mot bakgrund av att föredragande statsrådet i 1970 års statsverksproposition förklarat att han i avvaktan på erfarenheterna av den geriatriska verksamheten i Uppsala inte var beredd förorda ytterligare professurer inom detta ämnesområde.

I den nu föreliggande motionen 1972: 191 hemställs om ett program för utbyggnad av åldringsforskningen, medan i motionen 1972: 1091 i första hand föreslås inrättande av en professur i långvårdsmedicin och i andra hand yrkas på utvärdering av forskningsresultaten inom de geriatriska och gerontologiska områdena.

Enligt utskottets mening torde den geriatriska verksamheten i Uppsala nu ha pågått så länge att tillräckliga erfarenheter vunnits för att göra en utvärdering. Det kan upplysas att den förste innehavaren av professors-tjänsten tillträdde i oktober 1968. Utskottet vill därför med erinran om vad utskottet föregående år anförde förorda att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att en bedömning av utfallet av verksamheten i Uppsala utförs och att samtidigt en kartläggning görs av annan pågående forsknings- och utbildningsverksamhet inom de geriatriska och gerontologiska områdena. Arbetet härmed bör starta så snart som möjligt och resultatet av detsamma på lämpligt sätt redovisas för riksdagen. Vad utskottet anför i anledning av motionerna 1972: 191 och 1972: 1091 bör av riksdagen ges till känna för Kungl. Maj:t.

I statsverkspropositionen anmäls att en för skolöverstyrelsen och universitetskanslersämbetet gemensam arbetsgrupp genomfört en pedagogisk och metodisk översyn av sjukgymnastutbildningen. Medel för viss ändring av timplanen för utbildningen vid sjukgymnastinstitutet har beräknats av Kungl. Maj:t. Vad gäller mer omfattande förändringar av utbildningens innehåll och omfattning i syfte att uppnå erforderlig breddning av kunskapsstoffet och fördjupning av yrkesträningen kommer hithörande frågor att utredas på utbildningsutskottets och riksdagens begäran (UbU 1971: 26, rskr 274). Utskottet har erfart att detta utredningsarbete anförts trots ått U 68. Då sålunda sjukgymnastutbildningen redan är föremål för prövning avstyrker utskottet motionen 1972: 1101.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1972: 132 om inrättande den 1 juli 1972 av en professur i barnkirurgi,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 497 om inrättande den 1 juli 1972 av en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin och den 1 juli 1973 av en professur i hygien, särskilt yrkeshygien,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 688 om inrättande den 1 juli 1972 av en professur i klinisk virologi,
4. att riksdagen avslår motionen 1972: 691 om inrättande av en professur i audiologi,

5. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i anledning av motionerna 1972: 191 och 1972: 1091 anfört i fråga om det geriatriska och det gerontologiska området,
6. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta professurer i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,
7. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att ändra benämningen av en professur i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,
8. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1972: 132, 1972: 497, 1972: 688, 1972: 691 och 1972: 1091, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 104 840 000 kr.,
9. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1972: 132, 1972: 497, 1972: 688, 1972: 691 och 1972: 1091, motionerna såvitt nu är i fråga, till *Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 75 000 000 kr.,
10. att riksdagen avslår motionen 1972: 1101 om ändrad utbildning av sjukgymnaster.

9. Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal m. fl. anslag. Kungl. Maj:t har (punkterna E 15—E 17, s. 316—322) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra benämningar av professurer i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats,
2. till Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 27 474 000 kr.,
3. till Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 12 700 000 kr.,
4. till Odontologiska fakulteterna m. m.: Vissa tandsjukvårdskostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 22 013 000 kr.

I motionen 1972: 350 av herr Westberg i Ljusdal (fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning och förslag beträffande ett program för intensifierad odontologisk forskning.

Utskottet. I propositionen redogörs för utbyggnaden av tandläkarutbildningens kapacitet. Den pågående uppbyggnaden av den odontologiska utbildnings- och forskningsorganisationen i Göteborg avslutas under budgetåret 1972/73. Statsmakternas beslut om en ökning av organisationen för tandläkarutbildningen i Stockholm genom tillkomsten av nybyggnad vid Huddinge sjukhus kommer enligt statsrådsprotokollet

att medföra ett ökat intag fr. o. m. vårterminen 1973. Det erinras vidare om att inom universitetskanslersämbetet pågår en utredning om förutsättningarna för en ytterligare ökning av tandläkarutbildningens kapacitet.

Med anledning av yrkandet i motionen 1972: 350 om åtgärder i syfte att intensifiera forskningen inom det odontologiska området får utskottet anföra följande.

Utbyggnaden av den odontologiska utbildningen under 1960-talet genom tillkomsten av fakulteten i Göteborg samt statsmakernas beslut om ökad tandläkarutbildning i Stockholm har medfört och kommer att medföra ökade resurser även för den odontologiska forskningen. Som ett exempel härpå — utöver vad tillkomsten av nya forskartjänster betyder — kan anföras de fördelar för forskningens vidkommande som följer av att nya och ändamålsenliga lokaler tillkommer för såväl utbildning som forskning. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt peka på de ökade möjligheter till nära samverkan med såväl den medicinska utbildnings- och forskningsorganisationen vid Huddinge sjukhus som den kliniska verksamheten inom angränsande områden vid sjukhuset som skapas genom den beslutade lokaliseringen av den odontologiska utbildningen i Stockholm.

Det kan vidare nämnas att, enligt vad utskottet erfarit, universitetskanslersämbetet vid sina överväganden angående förutsättningarna att öka tandläkarutbildningens kapacitet vid Malmöfakulteten även söker väga in bedömningar avseende forskningens behov av ändamålsenliga lokaler m. m.

Under återopande av det anförda och med erinran om den planeringsverksamhet som bedrivs av universitetskanslersämbetets fakultetsberedning för medicin, odontologi och farmaci samt medicinska forskningsrådets insatser avstyrker utskottet bifall till motionen 1972: 350.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag under förevarande anslag och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att ändra benämningar av professurer i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,
2. att riksdagen till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 27 474 000 kr.,
3. att riksdagen till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 12 700 000 kr.,
4. att riksdagen till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Vissa tand-sjukvårdskostnader* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 22 013 000 kr.,

5. att riksdagen avslår motionen 1972: 350 om odontologisk forskning.

10. Farmaceutiska fakulteten m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Farmaceutiska fakulteten m. m.: Driftkostnader. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna E 18—E 19, s. 322—325) och hemställer att riksdagen för budgetåret 1972/73 anvisar

1. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* ett förslagsanslag av 4 240 000 kr.,
2. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 3 800 000 kr.

11. Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har (punkterna E 22—E 23, s. 334—339) föreslagit riksdagen att

1. till Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 95 465 000 kr., varav 720 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
2. till Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 50 900 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner:

1972: 1126 av herr Lothigius m. fl. (m, c, fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att en professur i väg- och trafikledsprojektering kommer till stånd samtidigt som den nuvarande professuren omdanas till en professur i väg- och trafikledsanläggning samt att kostnaderna härför bestrids av automobilskattemedel,

1972: 1136 av fru Nilsson i Kristianstad m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att en professur i transportekonomi inrättas vid Kungl. tekniska högskolan i Stockholm i anslutning till där pågående samhällsbyggarutbildning samt att den placeras vid sektionen för väg- och vattenbyggnad som en erforderlig förstärkning i samband med den pågående fördubblingen av studerandeantalet.

Utskottet. Sista etappen av den av statsmakterna år 1968 (prop. 1968: 83 s. 49, SU 1968: 119, rskr 1968: 273) beslutade uppbyggnaden av forskningsorganisationen inom det tekniska området vid högskolenheten i Linköping kommer att genomföras nästa budgetår. Vid högskolenheten skall således enligt beslutet inrättas sju professorer, nämligen den 1 juli 1972 en professur inom vart och ett av ämnesområdena datatransmission, konstruktionsmaterial, medicinsk teknik I, telesystem, tillämpad fysik och transportsystem samt den 1 januari 1973 en professur i medicinsk teknik II.

Uppbyggnaden av forskningsorganisationen vid den nya högskolenheten i Luleå inleds nästa budgetår. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1971: 59 s. 29, UbU 1971: 17, rskr 1971: 174) skall två professurer inrättas vid enheten den 1 juli 1972, nämligen i konstruktionsmaterial och i maskinkonstruktion. Enligt den gällande uppbyggnadsplanen skall vidare inrättas två tjänster som biträdande professor vid högskolenheten den 1 januari 1973, nämligen i hållfasthetslära och i maskinelement.

I motionen 1972: 1126 har förts fram förslag om en professur i väg- och trafikledsprojektering vid tekniska högskolan i Stockholm med samtidig ändring av den nuvarande professuren i vägbyggnad.

Riksdagen hade i fjol att ta ställning till ett motsvarande motionsyrkande. Trafikutskottet (TU 1971: 7) ansåg det i och för sig önskvärt att en professur i väg- och trafikledsprojektering inrättades och hade inget att erinra mot att kostnaderna härför bestreds av automobilskattemedel. Utskottet förutsatte emellertid att frågan om professuren närmare prövades i anslutning till behandlingen av universitetskanslersämbetets framställningar till Kungl. Maj:t för budgetåret 1972/73.

Universitetskanslersämbetet har i sina petita meddelat att ämbetet vid prövningen av frågan beslutat att ej föreslå inrättande av ifrågavarande tjänst budgetåret 1972/73 med hänsyn till den prioritering som redovisats av konsistoriet vid tekniska högskolan i yttrande över sektionens för väg- och vattenbyggnad anslagsframställning för budgetåret 1972/73. Utskottet har vidare inhämtat att konsistoriet den 12 januari 1972 beslutat att i sin prioritering av högre tjänster för budgetåret 1973/74 placera den i motionen avsedda professuren i väg- och trafikledsprojektering i fjärde rummet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet att yrkandet i motionen 1972: 1126 lämnas utan bifall.

I motionen 1972: 1136 uttalas att urbaniseringens negativa effekter är ett av vårt lands största samhällsekonomiska problem. Från jämlikhetssynpunkt uppstår stark obalans beträffande servicestandard och transportförsörjning inom glesbygds- och utvecklingsområden jämfört med större tätorter. Samtidigt visar transportkostnaderna i storstadsregionerna en accelererande trend, som i högsta grad anstränger kommunernas ekonomi och förhindrar möjligheterna att bygga ut transportnät och annan försörjning till de nya områdena enligt uppgjorda planer. Alla är enligt motionärernas uppfattning övertygade om att den snabba urbaniseringen för med sig växande ekonomiska problem och att urbaniseringstakten bör dämpas. För att få klarhet i vilka styrmedel som härvid bör användas bör framför allt de transportekonomiska sammanhangen klarläggas. Genom en professur i transportekonomi önskar motionärerna också få fram dels underlag som gör det möjligt

att bedöma huruvida de olika transportmedlen ger full kostnadstäckning och vad som är tillfredsställande transportförsörjning, dels transportekonomiska analyser med vars hjälp investeringarnas samhällsekonomiska lönsamhet bättre kan belysas.

Som framgår av det föregående beslut riksdagen år 1968 att en professur i transportsystem skall inrättas vid tekniska fakulteten i Linköping den 1 januari 1973. Kungl. Maj:t har under den nu ifrågakvarande anslagsrubriken beräknat härför erforderliga lönedel.

Nämnda professur i transportsystem ingår enligt beslut av Kungl. Maj:t i den ekonomiska institutionen vid högskolenheten i Linköping. Verksamheten vid denna institution omfattar forskning och utbildning i ekonomiska och organisatoriska ämnen.

Enligt för professuren fastställt tillsättningsprogram skall professorn i transportsystem svara för forskning och utbildning rörande transportekonomi och transportorganisation, särskilt avseende stora godstransportsystem. Föremål för studier bör vara hela transportkedjan och den optimala avvägningen mellan olika transportmedel i ett integrerat system. Utbildningen bör bibringa de studerande kunskaper om organisatoriska och ekonomiska frågor förknippade med transporter inom och utom företag och offentliga inrättningar samt ge kunskaper om olika typer av transportanordningar och dessas utformning och funktion. Forskningen bör i första hand vara inriktad på utveckling av metoder och hjälpmedel för optimering av industriella företags och offentliga inrättningars interna och externa transporter.

I detta sammanhang är vidare av intresse att universitetskanslersämbetet under december månad förra året tillsatte en arbetsgrupp för översyn av samhällsplanerarutbildningen.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet för sin del inte berett tillstyrka att riksdagen nu fattar beslut om den i motionen 1972: 1136 föreslagna professuren vid tekniska högskolan i Stockholm.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Tekniska fakulteterna m. m.*: *Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 95 465 000 kr., varav 720 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
2. att riksdagen till *Tekniska fakulteterna m. m.*: *Driftkostnader* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 50 900 000 kr.,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 1126 om inrättande av en professur i väg- och trafikledsprojektering,
4. att riksdagen avslår motionen 1972: 1136 om inrättande av en professur i transportekonomi.

12. Tekniska fakulteterna m. m.: Chalmers tekniska högskola. Kungl. Maj:t har (punkt E 24, s. 339—343) föreslagit riksdagen att till Tekniska fakulteterna m. m.: Chalmers tekniska högskola för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 67 993 000 kr., varav 580 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I motionen 1972: 1090 av herrar Bergman (s) och Tobé (fp) hemställs att riksdagen uttalar sig för att en professur i installationsteknik snarast inrättas vid Chalmers tekniska högskola.

Utskottet. Chalmers tekniska högskola tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller tills vidare för högskolan, nämligen 1. Grundläggande teknisk utbildning, 2. Övrig grundläggande utbildning, 3. Teknisk forskning och forskarutbildning, 4. Övrig forskning och forskarutbildning samt 5. Vissa förvaltningsuppgifter.

Kungl. Maj:ts förslag innebär ett med 8 661 000 kr. ökat medelsbehov för nästa budgetår.

I fråga om läroanstaltsprogrammet Teknisk forskning och forskarutbildning har universitetskanslersämbetet föreslagit att detta byggs ut bl. a. genom att en professur i installationsteknik inrättas nästa budgetår. Föredragande statsrådet anser det angeläget att det installationstekniska ämnesområdet får en starkare ställning inom den tekniska utbildningen och forskningen. Med hänsyn till bl. a. pågående utredning rörande installationsbranschen har dock föredraganden förklarat sig inte vara beredd att förorda att en högre tjänst inrättas inom ämnesområdet. Med erinran härom avstyrker utskottet i motionen 1972: 1090 framställt yrkande angående ifrågavarande professur i installationsteknik vid Chalmers tekniska högskola.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Tekniska fakulteterna m. m.: Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 67 993 000 kr., varav 580 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 1090.

13. Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar. Kungl. Maj:t har (punkt E 25, s. 343—346) föreslagit riksdagen att till Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar för budgetåret 1972/73 anvisa ett förslagsanslag av 34 826 000 kr.

I motionen 1972: 1095 av fru Eriksson i Stockholm m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att vid kungl. biblioteket inrätta en förste bibliotekarietjänst med halvtidsjämgöring fr. o. m. budgetåret 1972/73 för det ändamål, som framförts i motionen.

Utskottet. De vetenskapliga bibliotekens arbetsformer och organisation utreds f. n. av statskontoret. Vidare har Kungl. Maj:t uppdragit åt statskontoret att utreda dels frågan om biblioteksservice i Stockholm inom bl. a. det matematisk-naturvetenskapliga området, dels frågan om en central statlig bas för inköp av viss utländsk litteratur och därtill knutna bibliotekstekniska göromål.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en med 5 082 000 kr. ökad medelsanvisning. Härav avser 483 000 kr. kostnadsökningar av icke automatisk karaktär. Enligt statsrådsprotokollet har vid medelsberäkningen särskilt beaktats behovet av biträdespersonal vid universitetsfilialernas bibliotek.

Utskottet, som anser den gjorda prioriteringen riktig, är inte berett tillstyrka att särskilda medel anvisas för genomförande av det i motionen 1972: 1095 framförda förslaget om en halvtidstjänst som förste bibliotekarie.

Under återopande av det anförda och då ej heller Kungl. Maj:ts förslag i övrigt föranleder någon erinran från utskottets sida hemställs att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972: 1095 till *Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 34 826 000 kr.

14. Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt E 26, s. 347—348) och hemställer

att riksdagen till *Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 16 255 000 kr.

15. Decentraliserad universitetsutbildning m. m. Kungl. Maj:t har (punkt E 28, s. 351—353) föreslagit riksdagen att till Decentraliserad universitetsutbildning m. m. för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 5 845 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner:

1972: 344 av herr Fiskesjö m. fl. (c) i vad den påverkar medelsanvisningen under detta anslag,

1972: 345 av herr Fiskesjö m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att utbildning skall anordnas även inom tredje avdelningen av de utbildningslinjer som nu förekommer som decentraliserad universitetsutbildning i respektive Luleå, Sundsvall och Östersund om efterfrågan visar att rimlig storlek kan nås på undervisningsgrupperna,

1972: 702 av fru Sundberg m. fl. (m) i vad avser hemställan att riksdagen anvisar ett reservationsanslag av 6 245 000 kr. till Decentraliserad universitetsutbildning för budgetåret 1972/73,

1972: 1163 av herrar Svanström (c) och Andersson i Nybro (c) vari

hemställs att riksdagen beslutar utvidga försöksverksamheten med decentraliserad universitetsutbildning ytterligare till förslagsvis Kalmar, Oskarhamn eller Västervik.

Utskottet. Decentraliserad universitetsutbildning anordnas f. n. i form av grundkurser om 20 poäng inom vissa humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga ämnesområden. Efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall anordnas utbildning även för 40 poäng.

Utskottet har i det föregående under punkten 3 Vissa gemensamma frågor redovisat sitt ställningstagande i fråga om studiekurser i fysik och kemi vid universitetsfilialerna i Karlstad och Växjö.

Försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning är f. n. anordnad i Luleå, Sundsvall och Östersund. Utbildningen omfattar första och andra avdelningarna av vissa allmänna utbildningslinjer vid filosofisk fakultet.

Universitetskanslersämbetet har föreslagit att försöksverksamhet startas på ytterligare en ort samt att verksamheten utsträcks att omfatta studiekurs(er) i tredje avdelningen på respektive studieort, om rimlig storlek nås på undervisningsgrupperna. Kungl. Maj:t har inte biträtt förslagen då det enligt föredragande statsrådets mening är nödvändigt att avvakta ytterligare erfarenheter av verksamheten innan ställning tas till en eventuell utvidgning av denna.

Vad beträffar frågan om nyintagning på ytterligare en ort har i motionen 1972: 1163 föreslagits att försöksverksamhet anordnas även i Kalmar, Oskarhamn eller Västervik.

Enighet torde råda om vikten av att U 68 kan grunda sina förslag på en så vid erfarenhet som möjligt av hur decentraliserad universitetsutbildning fungerar på orter av olika karaktär och att det därför är angeläget med en större lokal spridning än den nuvarande. Utskottet har emellertid ansett sig böra acceptera att försöksverksamheten även nästa läsår är begränsad till de tre nuvarande orterna. Utskottet avstyrker därför yrkandet i motionen 1972: 1163.

I motionen 1972: 345 har framställts ett yrkande som överensstämmer med universitetskanslersämbetets förslag i fråga om studiekurser även inom utbildningslinjernas tredje avdelning. Med hänvisning till vad föredragande statsrådet anført avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1972: 1163 i vad avser anordnande av försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning på ytterligare en ort,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 345 i vad avser studiekurser inom utbildningslinjernas tredje avdelning,

3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna 1972: 344, 1972: 345, 1972: 702 och 1972: 1163, samtliga motioner i vad avser medelsanvisning, till *Decentraliserad universitetsutbildning m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 5 845 000 kr.

16. Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt E 29, s. 353) och hemställer
att riksdagen till *Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm* för budgetåret 1972/73 anvisar ett anslag av 1 906 000 kr.

Statens utlåningsfonder

17. Lånefonden för studentkårlokaler. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt IV: 7, s. 482—483) och hemställer

1. att riksdagen medger att under budgetåret 1972/73 lån får beviljas från lånefonden för studentkårlokaler intill ett sammanlagt belopp av 20 000 000 kr.,
2. att riksdagen till *Lånefonden för studentkårlokaler* för budgetåret 1972/73 anvisar ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Uppskjutna frågor

18. Uppskjutna frågor. Utskottet kommer senare under sessionen att yttra sig beträffande Kungl. Maj:ts under följande punkter framlagda förslag, nämligen

- punkten E 3 Utrustningsnämnden för universitet och högskolor,
- punkten E 20 Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.:
Avlöningar till lärarpersonal,
- punkten E 21 Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.:
Driftkostnader,
- punkten E 27 Förvaltningarna vid universiteten m. m.,

vilket utskottet här anmäler.

Stockholm den 14 mars 1972

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Mårtensson (s), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herrar Berndtson i Linköping (vpk) och Fiskesjö (c).

Vid punkterna 1—3 ersattes herr Mårtensson (s) av fru Laag (s).

Reservationer

A. vid punkten 3 (Vissa gemensamma frågor)

1. beträffande *kemi och fysik i Växjö* av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m) och herr Fiskesjö (c) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 5 som börjar med »Utskottet framhöll» och slutar med »i Växjö» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet framhöll redan förra året att det är väsentligt att vidga ämnesuppsättningen vid universitetsfilialerna. Som universitetskanslersämbetet erinrat om i sin anslagsframställning har utbyggnaderna av universitetsfilialerna hittills omfattat huvudsakligen de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnesområdena. Detta har särskilt gällt universitetsfilialerna i Karlstad och Växjö.

Universitetsfilialernas nuvarande utbildningsprogram stimulerar tillströmningen till humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning, vilket inte kan vara riktigt i ett skede då insatserna mera bör koncentreras på att söka få de studerande intresserade för naturvetenskapliga studier.

Med åberopande av det anförda tillstyrker utskottet yrkandena om att studiekurser om 40 poäng i kemi och fysik skall anordnas i Växjö fr. o. m. budgetåret 1972/73. I likhet med universitetskanslersämbetet anser utskottet att kostnaderna för ifrågavarande utbildning i Växjö skall bestridas från anslaget till decentraliserad universitetsutbildning. För ändamålet beräknar utskottet medelsbehovet till 870 000 kr. Hemställan om denna medelsanvisning gör utskottet i det följande under punkten 15 Decentraliserad universitetsutbildning.»

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionerna 1972: 344 och 1972: 702 såvitt nu är i fråga som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att studiekurser om 40 poäng i kemi och fysik bör anordnas i Växjö,

2. beträffande *kemi och fysik i Karlstad* av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c) och Fiskesjö (c) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 5 som börjar med »Vidare avstyrker» och slutar med »i Karlstad» bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser att universitetskanslersämbetet har starka skäl för sitt förslag om anordnande av studiekurser om 40 poäng i kemi och fysik i Karlstad och tillstyrker därför motionen 1972: 344 i denna del. Den för detta ändamål erforderliga medelsanvisningen uppskattar utskottet till 410 000 kr., vilket belopp utskottet kommer att föreslå anvisas under anslaget till decentraliserad universitetsutbildning.»

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 344 såvitt nu är i fråga som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att studiekurser om 40 poäng i kemi och fysik bör anordnas i Karlstad,

3. beträffande *dispositionen av tilldelade medel* av herr Nordstrandh (m) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 8 som börjar med »Utskottet har» och slutar med »motionen 1972: 1141» bort ha följande lydelse:

»Utskottet har den principiella uppfattningen, att läroanstalterna bör ges rätt att när de så finner lämpligt använda medel för undervisningstimmar till förvärv av olika typer av tekniska undervisningshjälpmedel, varvid besluten bör fattas direkt av de ansvariga på respektive läroanstalt. Enligt utskottets mening finns det vidare inga skäl för att medel som överförs till förvärv av tekniska hjälpmedel endast skall få användas till att inköpa materiel som tagits fram i samband med försöksverksamheten med radio och television i utbildningen. Läroanstalterna bör ges generell rätt att skaffa sig de tekniska hjälpmedel som de finner bäst svara mot de krav som utbildningen ställer. Med det anförda tillstyrker utskottet yrkandet i motionen 1972: 1141.»

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen bifaller motionen 1972: 1141 angående dispositionen av vissa till universitet och högskolor anvisade medel,

4. beträffande *möjlighet till utbildning* av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med »Utbildningspolitiken i» och slutar med »ifrågavarande motionsyrkande» bort ha följande lydelse:

»Företagna undersökningar bekräftar de i motion 501 anförda påståendena om social snedrekrytering till högre utbildning och visar att socialgrupp III är starkt underrepresenterad. Den proklamerade målsättningen att ge alla samma möjligheter till utbildning har ej kunnat förverkligas. Vidtagna åtgärder i fråga om utspridning av den eftergymnasiala utbildningen och på det studiesociala området har inte på något avgörande sätt kunnat bryta den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.

Även om inga formella bestämmelser finns som utgör hinder för högre utbildning kvarstår likväl det faktum att särskilt arbetarklassen inte blir delaktig av utbildningen i samma omfattning som andra grupper i samhället. Utskottet anser därför i likhet med motionärerna det befogat med en lagstiftning som tillförsäkrar alla rätt till utbildning i syfte att bryta den sociala snedrekryteringen och öka arbetarklassens

möjligheter till studier och utbildning på alla områden. Förevarande yrkande i motionen 1972: 501 biträdades av utskottet.»

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. att riksdagen i anledning av motionen 1972: 501 såvitt nu är i fråga som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande åtgärder i syfte att öka arbetarklassens möjligheter till studier och utbildning på alla områden,

5. beträffande *läromedel* av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 13 som börjar med »Med anledning» och slutar med »1972: 501 avstyrks» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Att stoppa spekulationen på läromedelsmarknaden bör vara en angelägen uppgift inom utbildningspolitiken. Genom att skolarbetarna erhåller större valfrihet och kombinationsmöjligheter i fråga om läromedel kan kritiska studier underlättas och den borgerliga dominansen i undervisningen motverkas.

Såväl frågan om samhällsinsatser i läromedelsproduktionen som frågan om objektiviteten i läromedel har behandlats av läromedelsutredningen, som nyligen avgett sitt betänkande. De frågor som aktualiseras i motionen 1972:501 sträcker sig emellertid betydligt längre än läromedelsutredningens uppdrag. Det synes därför befogat med en utredning av det slag motionärerna förordar. Utskottet biträder därför förevarande yrkande i motionen 1972: 501.»

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 501 såvitt nu är i fråga som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande utredning om hur spekulationen på läromedelsmarknaden skall stoppas samt om ökad valfrihet och kombinationsmöjligheter i fråga om läromedel i syfte att underlätta kritiska studier.

B. vid *punkten 4* (Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader) av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c) och fru Sundberg (m) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 18 som börjar med »Förevarande fråga» och slutar med »motionen 1972: 242» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet finner det framställda motionsyrkandet mycket välgrundat. Det bör i sammanhanget noteras att teologiska fakultetens utbildningsnämnd vid Lunds universitet förklarat sig beredd biträda Göteborgs universitet beträffande spörsmål om anordnande av ifrågavarande

de undervisning och examination. Vidare förtjänar framhållas att universitetskanslersämbetet enligt vad som framgår av motionen bedömt förutsättningar föreligga för anordnande av den aktuella 40-poängskursen.

Utskottet delar motionärens uppfattning att grundkurs AB 1, 40 poäng, i ämnet religionskunskap bör anordnas vid humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet fr. o. m. läsåret 1972/73. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela erforderligt medgivande härtill. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anfört.

Med hänsyn till att de driftkostnader som undervisningen i religionskunskap kommer att medföra torde rymmas inom fakultetens driftkostnadsanslag och med beaktande av gällande ordning för tilldelning av lärarkrafter vid filosofisk fakultet torde utskottets ställningstagande till motionen 1972: 242 inte behöva föranleda någon ändring av medelsanvisningen i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.»

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 242 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om grundkurs i religionskunskap,

C. vid *punkten 8* (Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader) av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 24 som börjar med »Enligt utskottets» och slutar med »aktuella sektorn» bort ersättas med text av följande lydelse:

»I den allmänna samhällsdebatten har problem inom arbetsmiljön och arbetsvetenskapliga frågeställningar fått allt större genklang. Universitetskanslersämbetet har i sina anslagsframställningar strukit under samhällets ansvar för att kunskaperna om de problem som här döljer sig ökas liksom för att förbättrade utbildningsresurser inom de aktuella områdena tillkommer. Utskottet delar helt ämbetets uppfattning att den yrkesmedicinska sektorn nu bör få sitt genombrott även på universitetssidan.

Enligt utskottets uppfattning är förslaget om inrättande av de båda yrkesmedicinska professurerna i Linköping i alla delar väl genomtänkt och starkt motiverat. Anknytningen till regionsjukhuset i Linköping är sålunda förberedd och lokaler kan ställas till förfogande.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen bifaller yrkandena i motionen 1972: 497.»

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 497 såvitt nu är i fråga bemyndigar Kungl. Maj:t att vid högskolenheten i Linköping den 1 juli 1972 inrätta en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin och den 1 juli 1973 en professur i hygien, särskilt yrkeshygien,

dels att utskottets hemställan under 8 och 9 vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972: 497 samt med avslag å motionerna 1972: 132, 1972: 688, 1972: 691 och 1972: 1091, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 104 940 000 kr.,
9. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972: 497 samt med avslag å motionerna 1972: 132, 1972: 688, 1972: 691 och 1972: 1091, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 75 115 000 kr.,

D. vid punkten 15 (Decentraliserad universitetsutbildning)

1. beträffande *medelsanvisning till studiekurser i Växjö* av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m) och herr Fiskesjö (c) som vid bifall till reservationen A 1 anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1972: 702 och 1972: 344, sistnämnda motion i vad avser Växjö, samt med avslag å motionen 1972: 344 i vad avser Karlstad samt motionerna 1972: 345 och 1972: 1163, samtliga motioner i vad avser medelsanvisning, till *Decentraliserad universitetsutbildning m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 6 715 000 kr.

2. beträffande *medelsanvisning till studiekurser i Karlstad* av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c) och Fiskesjö (c) som vid bifall till reservationen A 2 anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 344, motionen i vad avser Karlstad, samt med avslag å

motionen 1972: 344 i vad avser Växjö samt motionerna 1972: 345, 1972: 702 och 1972: 1163, samtliga motioner i vad avser medelsanvisning, till *Decentraliserad universitetsutbildning m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 6 255 000 kr.

3. beträffande *medelsanvisning till studiekurser i Växjö och Karlstad* av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c) och Fiskesjö (c) som vid bifall till reservationerna A 1 och A 2 anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1972: 344 och 1972: 702 samt med avslag å motionerna 1972: 345 och 1972: 1163, samtliga motioner i vad avser medelsanvisning, till *Decentraliserad universitetsutbildning m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 7 125 000 kr.

Särskilda yttranden

1. vid *punkten 3* (Vissa gemensamma frågor) beträffande *doktorandstipendier* av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m) och herr Fiskesjö (c):

»Det problem som aktualiseras i motionen 1972: 1133 är utan tvekan allvarligt och förtjänt av stor uppmärksamhet. En minskad tillströmning av studenter till universiteten får genom den s. k. universitetsautomatiken besvärliga följder för bl. a. stora grupper av forskare och lärare som inte har ordinarie anställning. Många tvingas lämna sin verksamhet vid universiteten. Detta innebär med hänsyn till att det redan nu är svårt för många akademiker att få anställning på den allmänna arbetsmarknaden att många av de lärare och forskare det här gäller riskerar att bli arbetslösa.

Till mycket stor del gäller det personer vilka som en del av sitt arbete sysslar med forskning, ofta med sikte på doktorsexamen. Många är dessutom knutna till större forskningsprojekt, vilka de får lämna i och med att de inte längre kan få anställning som extra lärare, assistenter eller amanuenser. Totalt sett innebär den i motionen 1972: 1133 påtalade utvecklingen därför en högst allvarlig minskning av forskningskapaciteten vid våra universitet.

De samlade effekterna av den minskade studenttillströmningen vid universiteten kan således i här berörda avseenden få mycket allvarliga konsekvenser. Anställningstryggheten för de personer det gäller försvinner helt, många tvingas avbryta en påbörjad utbildning för doktors-

examen och pågående angelägen forskning drabbas hårt. Det är därför av mycket stor vikt att statsmakterna försöker finna lösningar som möjliggör att flertalet av de berörda forskarna och lärarna kan beredas fortsatt anställning eller på annat sätt ges möjligheter att fullfölja pågående utbildning och forskning.»

2. vid *punkten 8* (Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader) beträffande *professur i audiologi* av herr Nordstrandh (m):

»Även om det som anförts i motionen 1972: 691 kan bedömas som utgörande ett tillräckligt underlag för att inrätta en professur i audiologi vid Göteborgs universitet, måste det dock i dagens budgetläge råda tveksamhet om att — med avvikelse från universitetskanslersämbetets och Kungl. Maj:ts f. n. mycket restriktiva linje — just nu tillskapa denna professur, hur väl motiverad den än må vara. Detsamma gäller flera andra föreslagna professurer. Oavvisbart torde dock vara, att en professur i audiologi vid Göteborgs universitet, som upptagits i dettas petita för budgetåren 1970/71, 1971/72 och 1972/73, bör prioriteras högt vid kommande budgetarbete, då hörselskadorna tenderar att öka oroväckande, framför allt bland unga människor.»